

VIJF NIEUWE SPINNENSOORTEN VOOR DE PROVINCIE UTRECHT UIT NATUURGEBIED HET EGELMEER (ARACHNIDA: ARANEAE)

Jinze Noordijk

EIS-Nederland, postbus 9517, 2300 RA Leiden (jinzenoordijk@naturalis.nl)

ABSTRACT

Five new spider species for the province of Utrecht from nature reserve Het Egelmeer (Arachnida: Araneae).

In this article some spider observations from nature reserve Het Egelmeer close to the town of Veenendaal are presented. No intensive spider inventory was performed, but during two field excursions in 2009 several conspicuous spider species were noted or collected for identification. This has led to a list of 42 spider species for the area. Surprisingly, five of these were previously unrecorded for the province of Utrecht: *Dipoena melanogaster*, *Metellina mengei*, *Philodromus histrio*, *Pirata latitans* and *Tetragnatha montana*. These are common species in the Netherlands, thereby illustrating our poor knowledge of the spider fauna of this province.

INLEIDING

Het Egelmeer is een natuurgebied van Staatsbosbeheer in de provincie Utrecht. Het is gelegen aan de noordrand van de Utrechts Heuvelrug ten zuidwesten van Veenendaal. In 2009 hebben leden van de KNNV afdeling Wageningen e.o. dit gebied geïnventariseerd op verzoek van Staatsbosbeheer. Recentelijk hadden er namelijk beheeringrepen plaatsgevonden – waarbij bospercelen gekapt en geplagd waren, zodat verschillende kleine heideterreinen met elkaar verbonden werden – en Staatsbosbeheer was benieuwd wat dit zou betekenen voor de flora en fauna. Over de aangetroffen planten, mossen, dagvlinders, libellen, sprinkhanen, vogels, amfibieën en reptielen is inmiddels een rapport verschenen (Sanders & Bax 2010). Over de spinnenfauna was nog niet gerapporteerd.

INVENTARISATIE

Het geïnventariseerde gebied ligt in km-hok 163-447 en omvat een ven (Het Egelmeer), daar omheen liggende droge en natte heidegebieden, een perceel beweide grasland en een tweetal recent gekapte en geplagde vlaktes. Op 23 mei en 14 augustus 2009 werd het gebied bezocht door de Insectenwerkgroep van de KNNV Afdeling Wageningen e.o. Er is toen niet uitgebreid naar spinnen gezocht, maar opvallende soorten in het veld werden genoteerd of meegenomen ter identificatie. In totaal konden zo 42 spinnensoorten voor het gebied vastgesteld worden (tabel 1).

DISCUSSIE

Veel van de waargenomen spinnen betreffen weinig kritische soorten. Deze beperkte inventarisatie bracht echter ook aan het licht dat de kleine heideterreinen van Het Egelmeer een karakteristieke spinnenfauna herbergen. Soorten als *Agalenatea redii*, *Atypus affinis*, *Cheiracanthium erraticum*, *Dictyna arundinacea*, *Pardosa monticola* en *Philodromus histrio* zijn gespecialiseerde heidesoorten, deels afhankelijk van heidestruiken om hun web te maken en deels afhankelijk van een schaars begroeide, snel opwarmende bodem. Deze soorten zullen zeker niet algemeen zijn in de provincie Utrecht. Zij indiceren dat een uitgebreidere inventarisatie van Het Egelmeer ongetwijfeld meer kritische heidesoorten zal opleveren. *Laseola tristis* is de zeldzaamste soort van de aangetroffen spinnen. Het is, een kogelspin die van slechts een zeer beperkt aantal vindplaatsen in Nederland bekend is, terwijl de enige bestaande waarneming uit de provincie Utrecht van meer dan 150 jaar geleden dateert (Six 1858).



Fig. 1. Twee 'nieuwe' spinnensoorten voor de provincie Utrecht: *Philodromus histrio* en *Metellina mengei*. Foto's: Jinze Noordijk

Tabel 1. De 42 waargenomen spinnensoorten in natuurgebied Het Egelmeer.

<i>Agalenatea redii</i> (Scopoli)	<i>Pachygnatha degeeri</i> Sundevall
<i>Agelena labyrinthica</i> (Clerck)	<i>Pardosa amentata</i> (Clerck)
<i>Arctosa leopardus</i> (Sundevall)	<i>Pardosa prativaga</i> (L. Koch)
<i>Argiope bruennichi</i> (Scopoli)	<i>Pardosa pullata</i> (Clerck)
<i>Atypus affinis</i> Eichwald	<i>Pardosa monticola</i> (Clerck)
<i>Ballus chalybeius</i> (Walckenaer)	<i>Pardosa lugubris</i> (Walckenaer)
<i>Cheiracanthium erraticum</i> (Walckenaer)	<i>Philodromus histrio</i> (Latreille)
<i>Dictyna arundinacea</i> (Linnaeus)	<i>Philodromus dispar</i> Walckenaer
<i>Dipoena melanogaster</i> (C.L. Koch)	<i>Pirata piraticus</i> (Clerck)
<i>Drapetisca socialis</i> (Sundevall)	<i>Pirata latitans</i> (Blackwall)
<i>Enoplognatha ovata</i> (Clerck)	<i>Pirata hygrophilus</i> Thorell
<i>Evarcha falcata</i> (Clerck)	<i>Pisaura mirabilis</i> (Clerck)
<i>Heliophanus flavipes</i> (Hahn)	<i>Seycellocesa vittatus</i> (C.L. Koch)
<i>Heliophanus cupreus</i> (Walckenaer)	<i>Simitidion simile</i> (C.L. Koch)
<i>Larinioides cornutus</i> (Clerck)	<i>Tenuiphantes tenuis</i> (Blackwall)
<i>Laseola tristis</i> (Hahn)	<i>Tetragnatha extensa</i> (Linnaeus)
<i>Linyphia triangularis</i> (Clerck)	<i>Tetragnatha montana</i> Simon
<i>Mangora acalypha</i> (Walckenaer)	<i>Textrix denticulata</i> Olivier
<i>Marpissa muscosa</i> (Clerck)	<i>Xerolycosa nemoralis</i> (Westring)
<i>Metellina mengei</i> (Blackwall)	<i>Xysticus cristatus</i> (Clerck)
<i>Neon reticulatis</i> (Blackwall)	<i>Zora spinimana</i> (Sundevall)

Opvallend genoeg bleek bij de uitwerking van de waarnemingen dat vijf soorten nog niet eerder voor de provincie Utrecht waren gemeld (Tutelaers 2012, Van Helsdingen 2012). Het gaat om *Dipoena melanogaster*, *Metellina mengei*, *Philodromus histrio*, *Pirata latitans* en *Tetragnatha montana*. Deze 'nieuwe' soorten zijn algemeen tot vrij algemeen in Nederland. Een conclusie moet dan ook zijn dat de spinnenfauna van de provincie Utrecht slecht gedocumenteerd is. De hier gepresenteerde waarnemingen zorgen ervoor dat de diversiteit aan spinnen in Utrecht weer iets beter is vastgelegd.

DANKWOORD

De leden van Insectenwerkgroep van de KNNV afdeling Wageningen e.o. die tijdens de excursies aanwezig waren worden bedankt voor hun hulp bij de inventarisatie: Wim Arp, Berend Aukema, Theodoor Heijerman, Roy Morssinkhof, Johan Poutsma, Anne van Wely en Brigitta Wessels-Berk.

LITERATUUR

- Helsdingen, P.J. van, 2012. Catalogus van de Nederlandse spinnen. Versie 2012.1. Laatst bijgewerkt: 10 januari 2012. – Beschikbaar op: http://www.eis-nederland.nl/pdfs/vanHelsdingen_2012.pdf
- Sanders, G.M. & Bax, G.M., 2010. Inventarisatie van Het Egelmeer in 2009. – KNNV afd. Wageningen e.o., Wageningen.
- Six, G.A., 1858. Lijst van spinnen in de provincie Utrecht gevonden en gedetermineerd. – In: *Bouwstoffen voor eene fauna van Nederland 2* (Herklots, J.A., red.): 292-302. E.J. Brill, Leiden.
- Tutelaers, P., 2012. Benelux spider distribution maps. – Online: <http://www.tuite.nl/iwg/Araneae/SpiBenelux/> [bezocht 13 juli 2012].

